

*Prolog
Bagnara Calabria,
16 octombrie 1799*

*Cu nesci, arrinesci.
„Schimbi locul, schimbi norocul.“
(Proverb sicilian)*

Cu un icnet zămislit în adâncurile mării, cutremurul își însige colții în mantia grea a nopții, se umflă, se revarsă, transformându-se într-un vuiet lugubru care spulberă tăcerea densă, păstoasă.

În casele lor, sătenii își continuă somnul. Cățiva mijesc ochii timid când vesela prinde a scoate clinchete metalice; alții, când ușile se izbesc zgomotos de pereții odăilor. Atunci însă când zidurile prind să se scuture din temelii, toată lumea e în picioare.

Mugete, lătrat de câini, rugi fierbinți, sudălmi. Munții își scutură de pe umeri roci grele și noroaie, lumea se răstoarnă cu susul în jos.

Unda de soc se propagă către cătunul Pietraliscia, ia în stăpânire temeliile caselor și le scutură cu furie.

Smuls brusc din lumea viselor de hurducăturile care dau parcă să rupă zidurile, Ignazio deschide ochii. Deasupra, tavanul scund pare să se prăvălească peste el.

Nu, nu e un coșmar. Este cea mai cruntă dintre realitățile posibile.

Chiar sub ochii lui, patul în care doarme nepoata Vittoria alunecă dintr-o parte într-alta a odăii, de la perete către mijloc și înapoi. Pe policioară, cutia metalică în care își ține pieptănul și briciul de ras trepidează, căzând în cele din urmă, zgomotos, pe podea.

Casa se umple de strigătele deznađăjduite ale unei femei.

- Ajutor, ajutor! Cutremur!

Urletul îl face să sară în picioare ca un arc. Însă nu, Ignazio nu o ia la sănătoasa. Mai întâi trebuie s-o pună la adăpost pe Vittoria: are numai nouă ani, dar în priviri i se citește spaimă de moarte. O trage sub pat, ferind-o de molozul ce cade din tavan.

- Rămâi aici, auzi ce-ți zic? îi spune. Nu te mișca.

Ea încuiuințează din cap. De spaimă, nu poate articula niciun cuvânt.

Paolo, Vincenzo, Giuseppina.

Ignazio se năpustește afară, pe ușa odăii. Coridorul pare că nu se mai sfârșește, deși nu e mai lung de câțiva pași. Simte peretele fugindu-i din palma cu care se sprijină de el, revenind apoi, însă continuând să se miște, asemenea unei vietăți.

În cele din urmă, ajunge în odaia fratelui său, Paolo. Prin fantele obloanelor se cerne o pâclă evanescentă. Giuseppina, cumnata, e în picioare la marginea patului. Instinctul matern a prevenit-o de primejdia care stătea să se abată asupra pruncului ei de doar câteva luni, deșteptând-o. Caută să-l prindă în brațe pe micuțul care doarme în leagănul său prinț cu sfără de traversele din tavan, însă coșul mare din nuiele pendulează la întâmplare încolo și-ncoace, din cauza undelor seismice. Pradă deznađejdii, femeia izbucnește în plâns, cu brațele întinse în gol, în vreme ce leagănul își continuă, din ce în ce mai frenetic, mișcările neregulate.

Șalul pe care-l purta mai devreme i-a căzut, lăsându-i umerii goi.

- Băiatu' meu, hai la mama! Ajută-ne, Maică Precista!

În cele din urmă, Giuseppina prinde pruncul din zbor. Vincenzo cască larg ochii, apoi izbucnește în plâns.

În tot haosul din odaie, Ignazio întrezărește o umbră. Fratele lui, Paolo. Sare din pat, își însfăcă viguros nevasta de braț, împingând-o către corridor.

- Afară!

Ignazio face însă cale-ntoarsă.

- Așteaptă! Vittoria! strigă el.

O descoperă pe micuța Vittoria chircită în spațiul întunecat de sub pat, ferindu-și capul cu brațele. O însfăcă grăbit și, îmbrătișând-o strâns, fuge afară. Bucăți mari de tencuială se desprind zgomotos de pe ziduri, în vreme ce vuietul cutremurului încă persistă, lugubru.

O simte pe copilă căutându-și protecția în brațele lui, prințându-l de cămașă atât de strâns, încât mai-mai s-o sfâșie. Frica e atât de intensă, încât unghiile fetei îi pătrund adânc în carne.

Paolo îi împinge pe rând dincolo de prag, zorindu-i să coboare treptele de la intrare.

- Acolo, în mijloc, repede!

Se îndreaptă cu toții în fugă către mijlocul ogrăzii, în vreme ce scuturăturile par să fi atins apogeul. Se strâng unii în alții, îmbrătișându-se, atingându-și capetele, cu pleoapele ferecate. Sunt cinci. Nu lipsește nimeni.

Neputându-și stăpâni tremuratul, Ignazio se roagă, plin de speranță. Se va termina. Trebuie să se termine.

Timpul se pulverizează în milioane de secvențe.

Deodată, la fel de brusc cum se iscăse, vuietul se domolește, stingându-se apoi cu totul.

O clipă, peste sat domnește întunericul nopții și atât.

Însă Ignazio știe bine că sentimentul de pace adâncă este unul mincinos. Cutremurul este în realitate o lecție aspră, pe care a fost silit să-o învețe de vreme în viață.

Își înalță capul. Simte panica Vittoriei prin cămașă - unghiile ei însipite în piele, tremurul nestăpânit.

Respect pentru autor și editură

Teama se citește și pe chipul cumnatei lui, în vreme ce pe cel al fratelui se întrezărește un sentiment de ușurare; nu-i scapă gestul Giuseppinei, care își caută sprijinul în brațul soțului, și nici cel al lui Paolo, care se desprinde din strânsoare ca să se apropie de clădire.

- Slavă Domnului, casa a rămas în picioare. Mâine, pe lumină, o să vedem ce stricăciuni sunt, iar pe urmă...

Vincenzo izbucnește chiar atunci în hohote de plâns. Giuseppina îl leagănă.

- Fii cuminte, dragostea mea, hai cu mama! Încearcă ea să-l consoleze, apropiindu-se de Ignazio și Vittoria.

Giuseppina e încă marcată de teroarea momentului - Ignazio întellege asta din respirația ei întretăiată, miroslul transpirației, teama care se insinuează în miroslul de săpun al cămașii ei de noapte.

- Vittò, ce faci? Îți-e mai bine? întrebă Ignazio.

Nepoata face semn că da, însă nici gând să slăbească strânsoarea cămașii bărbatului. Dimpotrivă. Ignazio îi desprinde mânuța cu forță. Totuși, îi întellege bine teama: fata este orfană, fiica fratelui său Francesco. și el, și soția s-au stins cu câțiva ani în urmă, lăsând-o pe copilă în grija lui Paolo și a Giuseppinei, singurii care îi puteau oferi un acoperiș deasupra capului și sentimentul de familie.

- Sunt aici, cu tine. Hai, liniștește-te!

Vittoria îl fixează mută cu privirea, apoi se prinde strâns de Giuseppina, la fel cum se prinsese mai devreme de el - asemenea unui naufragiat.

Vittoria locuiește cu Giuseppina și Paolo de când cei doi s-au căsătorit, cu aproape trei ani în urmă. Are aceași caracter ca al unchiului Paolo: taciturnă, mândră,

rezervată. Si totuși, în clipele acestea e doar o biată copilă cuprinsă de groază.

Frica are însă multe măști. Ignazio știe, de exemplu, că fratele său nu se va pune pe jelit, fără să facă nimic. Chiar și acum, iată-l colo, cu mâinile în solduri și cu o expresie aspră pe chip, contemplând mai întâi curtea, apoi muntele care străjuesc valea.

- Sfântă Fecioară, da' cât să fi durat, oare?

Întrebarea e urmată de o tăcere lungă. Într-un târziu, Ignazio răspunde:

- Nu știu. Mult.

Caută să-și calmeze tremurul care face să-i vibreze întreaga ființă. Trăsăturile îi sunt încordate de spaimă proaspătă, mandibula, împroșcată de fire de barbă spălăcite, zbârlite, iar mâinile, firave și nervoase. Este mai Tânăr decât Paolo, dar pare mai în vîrstă.

Încet-încet, starea de tensiune pare să se topească, transformându-se într-un soi de văgăuire fizică, dominată de felurite senzații: transpirație, greață, iritare provocată de pietrele care le intră în talpă. Ignazio e desculț, în cămașă de noapte - practic, despuiat. Își dă la o parte șuvițele de păr de pe frunte, cercetându-și, pe rând, fratele și cumnata.

Într-o fracțiune de secundă, se hotărăște.

Se îndreaptă spre casă. Paolo îl ajunge din urmă, trăgându-l de braț.

- Unde crezi că te duci?

- Le trebuie pături, îi dă replica Ignazio, arătând cu capul spre Vittoria și Giuseppina. Tu rămâi aici, ai grija de ele. De restul mă ocup eu.

Nu mai așteaptă răspuns. Cu băgare de seamă, dar, în același timp, cu mișcări grăbite, urcă scările de la intrare. Se oprește câteva secunde în prag, obișnuindu-și ochii cu bezna dinăuntru.

Farfuriiile, rafturile de perete, scaunele – totul făcut una cu pământul. Un nor de particule fine plutește în încăpere, exact deasupra locului unde mai devreme stătea covata cu făină.

Inima i se strânge: casa aceea fusese zestrea Giuseppinei, la nunta cu fratele lui, Paolo. E casa lor, într-adevăr, însă totodată un cămin primitor și cald în care și el se simte acasă. Iar priveliștea locului aproape distrus îl răscolește.

Ezită. Știe ce se poate întâmpla dacă are loc o replică a cutremurului.

Însă va termina repede, cât ai bate din palme. Intră și smulge păturile de pe paturi.

Se duce în odaia lui, ochește desaga cu uneltele de lucru și o însfacă din mers. Găsește în cele din urmă sippetul metalic pe care-l căuta. Îl deschide. Verigheta mamei lucește scurt în întunericul din jur, vrând parcă să-i insuflă curaj.

Strecoară sippetul în sacul cu unelte.

În corridor, pe podea, deslușește prin întuneric șalul Giuseppinei – probabil că și l-a pierdut în timp ce se grăbeau cu toții spre ieșire. Nu se desparte niciodată de el, purtându-l încă din prima zi în care a intrat în familie.

Îl ia din mers, se întoarce către ieșire și, înainte să treacă pragul, își face semnul crucii în direcția crucifixului de pe tocul ușii.

O secundă mai târziu, pământul începe din nou să freamăte.

* * *

– Ăsta a fost mai scurt, slavă Ȣlui de Sus!

Ignazio împarte păturile cu fratele său, iar pe a lui î-o dă Vittoriei. La urmă, șalul.

Când i-l înapoiază, Giuseppina își pipăie cămașa de noapte, dându-și seama abia atunci că are brațele și umerii goi.

– Bine, dar...

– L-am găsit pe jos, îi explică Ignazio, plecându-și privirea.

Ea murmură un „mulțumesc”, apoi, ușor ghemuită, se înfășoară în stofa moale, încercând să alunge cumva frigul nefiresc care îi dă fiori. Fiori încărcați de temeri și de amintiri.

– N-are nicio noimă să rămânem să aşteptăm aici, sub cerul liber.

Paolo deschide larg poarta grajdului. Dinăuntru, vaca familiei scoate un muget slab de protest, însă bărbatul o prinde de funie și se duce s-o lege la peretele opus. Apoi, folosindu-se de amnar, aprinde o lampă și adună câteva clăie de fân, pe care le strânge lângă pereții grajdului.

– Vittoria, Giuseppina, așezați-vă!

Un gest de protecție, desigur – iar Ignazio știe bine asta –, însă tonul folosit îl face să sună mai mult a poruncă. Confuze încă, privirile celor două rătăcesc către înaltul cerului sau de-a lungul drumului. Probabil că ar rămâne toată noaptea acolo, în mijlocul curții, dacă cineva nu le-ar spune ce să facă. E de datoria capului de familie să fie puternic, să-i ocrotească pe ceilalți: aşa se comportă un bărbat adevărat, mai ales unul precum Paolo.

Vittoria și Giuseppina se lasă să cadă pe o claietă de fân. Copila se ghemește, ținându-și pumnii strânși în dreptul feței.

Giuseppina o privește lung. O privește, însă nu vrea să dea frâu liber amintirilor; totuși, memoria e vicleană, memoria e infamă, o prinde în mreje, apoi o însfacă de gât și o trage cu forță înapoi, în trecut.

Copilăria. Părinții, amândoi morți.

Strângeându-și cu putere pleoapele, femeia își alungă amintirile respirând adânc. Sau, mai bine zis, încearcă. Îl strânge în brațe pe Vincenzo, apoi își lărgește răscroiala cămașii de noapte, iar micuțul îi ia imediat sfârcul în primire. Mânușele lui trag de pielea suavă, în vreme ce unghiile lui abia îțite sapă mici sănțuri în jurul areolei.

Fiul ei trăiește, la fel și ea. Nu va rămâne orfan.

Ignazio stă proțipit de o vreme în prag. Cercetează cu privirea silueta casei. Scrutând întunericul, caută să întrezărească fie și cel mai mic semn de surpare – o crăpătură, o breșă într-un zid –, însă nu găsește nimic. Încă nu îndrăznește să-și creadă ochilor, mai-mai că nu-i vine să spere că, *de data aceasta*, nu s-a întâmplat nimic grav.

Amintirea mamei îl răscolește brusc, asemenea unei rafale de vânt în puterea nopții. Mama, cu râsul ei, cu brațele întinse către el, de-o schioapă, care aleargă în întâmpinarea lui. În desaga de pe umăr, sipetul metalic pare brusc să atârne greu. Ignazio îl trage afară, scoate din el inelul din aur lucrat la mână. Îl strânge în pumnul pe care și-l duce în dreptul inimii.

– Ah, mamă!

Mai mult o îngânare. O rugă, poate, în căutarea unei consolări. A unui umăr de care-i este dor de când abia dacă-mpliniseșteșapteani. De când mama lui, Rosa, a murit. Era în 1783, an blestemat de Dumnezeu, anul în care pământul nu s-a oprit din scuturat până când satul lor, Bagnara, s-a transformat într-un morman de moloz. Cutremurul nimicitor care a lovit atunci Calabria și Sicilia, provocând mii și mii de morți, luase cu el peste noapte câteva zeci de oameni din Bagnara.

Chiar și în clipele aceleia, soarta îl pusese alături de Giuseppina.

Ignazio și-o amintește bine. O copilă uscată și palidă, ținându-se strâns între fratele și sora ei, care fixa cu privirea

două movile de pământ marcate cu o singură cruce – părintii ei, zdrobiți în somn sub dărâmăturile casei.

El, în schimb, se află între tatăl și sora lui; puțin mai în spate, Paolo, cu pumnii strânși și cu o expresie încrustată pe chipul adolescentin. În zilele aceleia, nimeni nu avusese timp să-și plângă morții. Părinții Giuseppinei, Giovanna și Vincenzo Saffiotti, fuseseră înmormântați în aceeași zi cu mama lui, Rosa Bellantoni, precum și cu mulți alți locuitori din Bagnara. Cu toții purtând aceeași nume de familie: Barbaro, Spoliti, Di Maio, Sergi, Florio.

Ignazio își pleacă privirea în direcția cunstatei. În clipa în care Giuseppina își ridică ochii și privirile li se întâlnesc, Tânărul înțelege că și ea a căzut pradă aducerilor aminte.

Vorbesc aceeași limbă, în adâncul lor sălăsluieste aceeași suferință, sufletele lor poartă cu ele aceeași singurătate.

* * *

– Ar trebui să dăm o fugă să vedem ce s-a întâmplat și cu ceilalți, spune Ignazio, făcând semn spre colina care se zărește dincolo de vatra satului lor, Bagnara. Licăririle care mijesc departe în întuneric semnalează prezența unor case locuite. Ce faci – continuă el întrebător –, nu te interesează dacă Mattia și Paolo Barbaro au pătit ceva?

În voce i se simte o ușoară ezitare. La cei douăzeci și trei de ani, e un bărbat în toată puterea cuvântului, totuși gesturile lui îi amintesc lui Paolo de cele ale băiețandrului care fugă să se ascundă în spatele casei părintești, după atelierul de fierarie al tatălui, atunci când mama – cea adevărată – îl lua la rost. Mai târziu, de față cu *ailaltă*, nevasta cea nouă a tatălui, Ignazio nu

Responții la amănajările scrierii
Paolo ridică din umeri:

- Nu-i nevoie. De vreme ce casele stau încă în picioare, n-aveau ce să pătească. Pe urmă, e noapte, e întuneric, iar Pagliara e departe.

Însă Ignazio scrutează cu o mină îngrijorată drumul, apoi, mai departe, înlățimile care străjuesc satul.

- Ba nu. Eu mă duc să văd ce-i cu ei.

Și o ia la pas pe poteca ce duce către centrul satului Bagnara, fiind însă ajuns din urmă de o sudalmă a fratelui.

- Vino înapoi! îi strigă acesta, însă Ignazio își ridică brațul și-i face semn că nu, continuându-și drumul.

E desculț și îmbrăcat doar în cămașă de noapte, însă nu-i pasă: vrea să se asigure că sora lui nu e rănită. Coborând colina pe care stă cocoțată Pietraliscia, ajunge în scurt timp în sat. Ici-colo resturi de tencuială, bucăți de acoperiș, țigle sparte.

Deodată, dă cu ochii de un bărbat rănit la cap, care aleargă către o destinație necunoscută. Sâangele lucește în lumina torței cu care își luminează calea. Ignazio traversează piața din centrul satului și se avântă pe ulițele pe care mișună de colo-colo găini, capre și câini – o învălmășeală cumplită.

În curțile caselor, femei și copii spunând rugăciuni sau căutând vești despre cei dragi. Bărbații, în schimb, caută cazuale și lopeți, își adună desagile cu unelte de lucru – mult mai prețioase decât hrana și îmbrăcăminte, pentru că le asigură supraviețuirea pe termen lung.

Ignazio o pornește acum pe cărarea pieptișă ce duce către fracțiunea Granaro, unde-și are locuința familia Barbaro.

Acolo, la marginea de drum, se găsesc mai multe colibe din piatră și lemn.

Pe vremuri, în locul acela se înălțau case în toată puterea cuvântului – și le amintește foarte bine, chiar dacă pe atunci era de-o șchioapă. Însă cutremurul din 1783 le făcuse una cu pământul. Unii se încumetaseră să și le refacă, folosindu-se de ceea ce se mai putuse salva. Alții clădiseră pe ruine case mai mari și mai arătoase, aşa cum procedase și cumnatul lui, Paolo Barbaro, bărbatul surorii lui, Mattia Florio.

Prima persoană de care dă cu ochii e chiar ea, Mattia, șezând pe o bancă, desculță. Cu ochii săi negri și privirea severă dintotdeauna, își ține lângă ea copiii – pe fiica Anna, prinsă cu mânuștele de cămașă ei de noapte, și pe Raffaele, adormit în brațe.

Privind-o aşa, prin spectrul greu al nopții, Ignazio are sentimentul că-și revede mama. Se duce grăbit spre ea și o îmbrățișează, fără să scoată niciun cuvânt. Încet-încet, greutatea din suflet i se mai domolește.

- Ce-i cu ceilalți? Paolo, Vincenzo? Dar Vittoria? întreabă ea, prințându-i fața între palme și sărutându-l fericită pe pleoape. În voce îi se simte o inflexiune gătuită de lacrimi abia ținute în frâu: și Giuseppina? E bine, sănătoasă?

Își îmbrățișează din nou fratele, care simte în părul ei o adiere de pâine caldă și fructe – mireasmă dulceagă, blândă, de gospodărie trainică.

- Bine cu toții, slavă Domnului! Paolo i-a mutat pe toți în grajd. Iar eu am dat fuga încocăce ca să văd ce faci... ce faceți voi.

Din spatele casei se ițește silueta cumnatului, Paolo Barbaro, care duce un măgar de căpăstru.

Mattia devine brusc încordată. Ignazio se prefăce că nu observă nimic.

- A, bine c-ai ajuns. Tocmai mă pregăteam să vin după tine și fratele tău, spune Barbaro, înhamând